

Wyrok z dnia 8 maja 2007 r.

II UK 208/06

Zwaloryzowana podstawa wymiaru renty nie jest obliczana na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) przez porównanie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru do kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę, lecz jest ustalana przez waloryzowanie podstawy wymiaru renty ustawowej przy jej przyznaniu na zasadach określonych w przepisach obowiązujących kolejno do daty zgłoszenia wniosku o emeryturę.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk (sprawozdawca), Sędziowie SN: Zbigniew Korzeniowski, Małgorzata Wrębiakowska-Marzec.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 8 maja 2007 r. sprawy z wniosku Wojciecha P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w P. o wysokość świadczenia, na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 17 maja 2006 r. [...]

o d d a l i ł skargę kasacyjną.

U z a s a d n i e

Decyzją z dnia 31 grudnia 2004 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w P. dokonał przeliczenia podstawy wymiaru emerytury wnioskodawcy Wojciecha P. ustalając wskaźnik jej wysokości na 237% w oparciu podstawę wymiaru składek z lat 1980 - 1982 jako korzystniejszy od dotychczasowego, obliczonego od podstawy wymiaru składek z lat 1981 - 1983 wynoszącego 233,02% i przemnażając przez ten wskaźnik kwotę bazową obowiązującą w dniu 31 sierpnia 1996 r. (666 zł), a następnie przez kolejne wskaźniki waloryzacyjne.

Od tej decyzji wniósł odwołanie wnioskodawca żądając obliczenia świadczenia przy zastosowaniu kwoty bazowej obowiązującej w dacie złożenia wniosku o emeryturę.

Wyrokiem z dnia 20 lipca 2005 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu oddalił odwołanie. Sąd ustalił, że wnioskodawca nabył prawo do emerytury z dniem 1 września 2001 r., a poprzednio miał ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, którą pobierał od 1991 r. W decyzji z dnia 28 września 2001 r., przyznającej prawo do emerytury, za podstawę wymiaru emerytury przyjęto podstawę wymiaru renty ustaloną na podstawie dochodów z trzech wybranych lat kalendarzowych. Przy przeliczeniu emerytury do ustalenia podstawy wymiaru przyjęto dochody z trzech innych lat kalendarzowych. Składnik socjalny wynoszący 24% kwoty bazowej obliczono od kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2002 r., III UZP 7/02 (OSNAPIUS 2003 nr 2, poz. 42). Natomiast kwota bazowa z daty zgłoszenia wniosku o emeryturę nie ma zastosowania przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury, jeżeli na podstawie art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) zgłoszono żądanie przyjęcia - jako tej podstawy - podstawy wymiaru renty. Organ rentowy wyliczył emeryturę wnioskodawcy zgodnie z art. 53 ust. 1 tej ustawy przyjmując prawidłowo za podstawę wymiaru tego świadczenia zwaloryzowaną podstawę wymiaru renty.

Apelacja wnioskodawcy od tego wyroku została oddalona wyrokiem Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu z dnia 17 maja 2006 r.[...]. Sąd Apelacyjny uznał za prawidłowe ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji i podzielił jego pogląd prawny.

Od tego wyroku wnioskodawca wniósł skargę kasacyjną i opierając ją na podstawie naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu, ewentualnie o uchylenie także wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Poznaniu. W uzasadnieniu skargi podniósł, że podstawa wymiaru emerytury jest jednym, obok długości okresów składkowych i nieskładkowych oraz części socjalnej (24% kwoty bazowej), z elementów wpływających

na ostateczną wysokość świadczenia emerytalnego. Do obliczenia tych elementów emerytury trzeba zastosować prawidłową wartość kwoty bazowej, która w myśl art. 19 powołanej ustawy wynosi 100% przeciętnego wynagrodzenia pomniejszonego o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenie społeczne. Definicja kwoty bazowej zawarta w tym przepisie ma charakter uniwersalny w zakresie obliczania wysokości świadczeń z wykorzystaniem pojęcia kwoty bazowej i tym samym nadrzędny wobec norm prawnych zawartych w powołanej ustawie, nawet - jak się wydaje - wobec art. 53. Jak trafnie wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 29 października 2002 r., III UZP 7/02, definicja kwoty bazowej ma zastosowanie zarówno do obliczania podstawy wymiaru świadczeń na zasadach określonych w art. 15 powołanej ustawy, jak i przy ustalaniu jednego ze składników emerytury obliczanej na podstawie art. 53 ust. 1. Zdaniem skarżącego Sąd Apelacyjny winien zweryfikować obliczenia przyjęte przez organ rentowy i zaakceptowane przez Sąd pierwszej instancji poprzez uwzględnienie postulatu wnioskodawcy, aby kwota bazowa z daty zgłoszenia wniosku o emeryturę stanowiła podstawę nie tylko składnika socjalnego emerytury, ale także przy obliczaniu podstawy wymiaru emerytury na zasadach określonych w art. 21 ust 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje;

Definicja kwoty bazowej zawarta jest w art. 19 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, który stanowi, że kwota bazowa wynosi 100% przeciętnego wynagrodzenia pomniejszonego o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenie społeczne, określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych w roku kalendarzowym poprzedzającym termin waloryzacji. Ilekroć poszczególne przepisy ustawy operują pojęciem „kwota bazowa”, do jej ustalenia stosuje się powyższą definicję. W określającym zasady ustalania wysokości emerytury przepisie art. 53 ust. 1 pojęcie kwoty bazowej użyte jest tylko w odniesieniu do jednego ze składników emerytury - części wynoszącej 24 % kwoty bazowej, jednakowej dla wszystkich świadczeniobiorców (pkt 1). Pozostałe składniki emerytury to po 1/3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych (pkt 2) i po 0,7% za każdy rok okresów nieskładkowych (pkt 3). W zakresie ustalenia dwóch ostatnich elementów nie ma odniesienia do pojęcia „kwota bazowa”, jest natomiast odesłanie do zasad ustalania podstawy wymiaru zawartych w art. 15

oraz zasad ustalania okresów składkowych i nieskładkowych zawartych w art. 6 i 7. Sposób obliczania podstawy wymiaru emerytury i renty określony jest w art. 15 ust. 4, zgodnie z którym wskaźnik wysokości podstawy wymiaru, stanowiący stosunek indywidualnej podstawy wymiaru składek z wybranego przez zainteresowanego okresu do przeciętnego rocznego wynagrodzenia z tego samego okresu, mnoży się przez kwotę bazową. W tym przypadku przez kwotę bazową rozumie się zgodnie z art. 19 przeciętne wynagrodzenie z okresu poprzedzającego ostatnią waloryzację przed nabyciem prawa do emerytury lub renty. W przypadku wnioskodawcy kwota bazowa obowiązująca w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę miałyby zastosowanie, gdyby podstawa wymiaru jego emerytury była ustalana na zasadach określonych w art. 15.

Zgodnie z art. 21 ust. 1 osoba, która przed uzyskaniem prawa do emerytury miała ustalone prawo do renty, ma prawo wyboru zasad, na jakich ma być ustalona podstawa wymiaru emerytury. Może to być podstawa wymiaru renty - w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty (pkt 1) albo podstawa wymiaru ustalona na nowo w myśl art. 15 (pkt 2). W przypadku wybrania tej drugiej możliwości wskaźnik wysokości podstawy wymiaru z wybranego okresu byłby porównywany do kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę. Jednak w takim przypadku wskaźnik wysokości podstawy wymiaru byłby ustalany na zasadach określonych w art. 15 ust. 1, czyli na podstawie przeciętnej podstawy wymiaru składek z okresu kolejnych 10 lat kalendarzowych wybranych z ostatnich 20 lat poprzedzających rok, w którym zgłoszono wniosek o emeryturę. Ten sposób obliczania podstawy wymiaru byłby niekorzystny dla osób, które mając ustalone prawo do renty przez znaczną część dwudziestoletniego okresu nie osiągały dochodów stanowiących podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. W przypadających w wybranych kolejnych dziesięciu latach okresach bez dochodów stosunek podstawy wymiaru składek do przeciętnego wynagrodzenia wynosiłby 0%, co obniżałoby znacznie wskaźnik wysokości podstawy wymiaru w stosunku do wskaźnika ustalonego przy obliczaniu podstawy wymiaru renty na zasadach obowiązujących przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) podstawę wymiaru emerytury lub renty dla

osoby, która wniosek o to świadczenie złożyła przed dniem 31 grudnia 1992 r. stanowiła przeciętna zwaloryzowana kwota wynagrodzenia lub dochodu z kolejnych 3 lat kalendarzowych wybranych przez zainteresowanego z ostatnich 12 lat przed zgłoszeniem wniosku. Osoba, która przed uzyskaniem prawa do emerytury miała ustalone prawo do renty, może pod rządem ustawy o emeryturach i rentach zachować dotychczasowe zasady ustalania podstawy wymiaru świadczeń, jeżeli nie żąda obliczenia podstawy wymiaru na nowo w myśl art. 15 tej ostatniej ustawy lecz za podstawę wymiaru emerytury wybiera podstawę wymiaru renty.

W przypadku wnioskodawcy żądanie dotyczyło przyjęcia za podstawę wymiaru emerytury podstawy wymiaru renty. Ma więc zastosowanie przepis art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach, na podstawie którego nominalne wynagrodzenie lub dochód z okresu wybranego przez zainteresowanego jest waloryzowane na zasadach określonych w przepisach regulujących waloryzację świadczeń w okresach przypadających od daty przyznania prawa do renty do daty zgłoszenia wniosku o emeryturę. Podstawa wymiaru renty przyznanej pod rządem ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent (a także przed jej wejściem w życie) była początkowo waloryzowana na zasadach określonych w art. 17 tej ustawy. Waloryzacja polegała na porównaniu ustalonego początkowo wskaźnika wysokości podstawy wymiaru (stosunku nominalnego dochodu lub wynagrodzenia do przeciętnego wynagrodzenia z tego samego okresu) do kwoty bazowej z roku poprzedzającego rok waloryzacji. Do czasu zmiany zasad waloryzacji dokonanych ustawą z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 138, poz. 681), a następnie ustawą z dnia 25 października 1996 r. o waloryzacji emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 136, poz. 636) podstawą wymiaru emerytury i renty w każdym dniu, w którym była dokonywana waloryzacja, był stosunek wskaźnika podstawy wymiaru do kwoty bazowej. Przykładowo, jeżeli wynagrodzenie osoby ubiegającej się o prawo do emerytury lub renty było równe przeciętnemu wynagrodzeniu (100%), podstawa wymiaru świadczenia w każdym terminie waloryzacji była równa kwocie bazowej. W dacie zmiany zasad waloryzacji kwota bazowa wynosiła 666 zł. Gdyby przy waloryzowaniu podstawy wymiaru do tej daty każdorazowo przeliczano pierwotną kwotę na zasadach określonych w art. 17 ustawy rewaloryzacyjnej, na dzień 1 września 1996 r. wynik byłby taki sam, jaki byłby osiągnięty po pomnożeniu wskaźnika wysokości podstawy wymiaru przez kwotę bazową obowiązującą w tej

dacie. Stąd przy waloryzowaniu podstawy wymiaru od dnia 1 września 1996 r. zastosowano uproszczenie matematyczne przyjmując kwotę bazową 666 zł. Wprowadzone powołanymi ustawami zasady waloryzacji polegały ogólnie rzecz biorąc na przemnożeniu kwoty świadczenia (ustalonej dotychczasowo kwoty emerytury lub renty) przez wskaźnik waloryzacyjny ustalany corocznie w ustawie budżetowej na podstawie prognozowanego wskaźnika wzrostu cen towarów i usług. W oparciu o ustaloną w ten sposób kwotę świadczenia odtwarzano następnie podstawę jego wymiaru. Odtworzona podstawa wymiaru nie była już równa stosunkowi indywidualnej podstawy wymiaru do kwoty przeciętnego wynagrodzenia w sytuacji, gdy wzrost przeciętnych wynagrodzeń był wyższy niż wzrost cen towarów i usług. W ustawie o emeryturach i rentach wprowadzono podobne zasady waloryzacji przy pomocy wskaźnika ustalanego corocznie na podstawie wzrostu cen towarów i usług (art. 89). Przy pomocy tego wskaźnika waloryzowane jest zarówno świadczenie jak i podstawa jego wymiaru (art. 88). Opisane tu zasady stosuje się do ustalenia podstawy wymiaru emerytury osoby, która miała uprzednio ustalone prawo do renty i żąda ustalenia tej podstawy w oparciu o przepis art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach.

Zwaloryzowana podstawa wymiaru renty, która na podstawie tego przepisu stanowi podstawę wymiaru emerytury, nie jest obliczana przez porównanie wskaźnika wysokości podstawy wymiaru renty do kwoty bazowej obowiązującej w dacie zgłoszenia wniosku o emeryturę, jak tego żąda wnioskodawca, lecz ustalana przez waloryzowanie podstawy wymiaru renty ustalonej przy jej przyznaniu na zasadach określonych w przepisach obowiązujących kolejno do daty zgłoszenia wniosku o emeryturę. W tym zakresie treść przepisu jest jednoznaczna i nie było wątpliwości co do jego wykładni. Wątpliwości co do sposobu obliczania wysokości emerytury osoby, która uprzednio miała ustalone prawo do renty, dotyczyły składnika, o którym mowa w art. 53 ust. 1 pkt 1 - części socjalnej wynoszącej 24% kwoty bazowej. Do czasu zmiany wprowadzonej ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 121, poz. 1264), polegającej na dodaniu art. 53 ust. 3 określającego w stosunku do osób żądających ustalenia podstawy wymiaru emerytury w oparciu o przepis art. 21 ust. 1 pkt 1 odmienne od ogólnych zasady obliczania części socjalnej (od kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru), było wątpliwe, czy w stosunku do tych osób część socjalną oblicza się na zasadach określonych w art. 21 ust. 1 pkt 1 czy też przy zastosowaniu kwoty bazowej zdefiniowanej w

art. 19. Te wątpliwości rozstrzygała podjęta w poprzednim stanie prawnym uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 października 2002 r., III UZP 7/02, w której stwierdza się, że zasady określone w art. 21 ust. 1 pkt 1 mają zastosowanie tylko do podstawy wymiaru emerytury, co wynika jednoznacznie z treści tego przepisu. Inne elementy przyjmowane do obliczenia wysokości emerytury były ustalane na zasadach ogólnych, takich samych jak w stosunku do osób ubiegających się o emeryturę, które uprzednio nie miały ustalonego prawa do innego świadczenia. Nie można natomiast zasad ustalenia składnika emerytury stanowiącego 24% kwoty bazowej, obowiązujących w dacie złożenia przez wnioskodawcę wniosku o emeryturę, stosować do ustalenia podstawy wymiaru emerytury, jeżeli tą podstawą ma być podstawa wymiaru renty. W tym zakresie należy stosować zasady określone w art. 21 ust. 1 pkt 1 ustawy o emeryturach i rentach. Sąd Apelacyjny dokonał prawidłowej wykładni tego przepisu, a podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut jego naruszenia okazał się nieuzasadniony.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił skargę kasacyjną.

=====